

Simboliška, kad tai įvyko Vilniaus universitete, K. Būgos konferencijoje, o pranešimas buvo skirtas jau tradicine tapusiai šio iškilus mokslininko temai – dar vienai Elbingo žodyno (A. Nepokupnas prašydavo nevadinti jo *žodynėliu*) mįslei įminti. Šį kartą nagrinėtas pr. *pele* E 710 ‘wey’ klausimas. Tyrėjo nuomone, čia išvelgtinas pirmas sutrumpinto dūrinio dėmuo *-pele* ‘pelė’, o visas paukščio pavadinimas turėjęs būti **pelewalx*, plg. čia pat žodyne įrašytą *valx* E 710 ‘falk’ (įdomu, kad skaitant vertikaliai ir išeitų *pelewalx*). Saulius *A m b r a z a s* (Vilnius) nagrinėjo priesagos **-mo-* vedinių istoriją, nurodė skirtingus šios priesagos būdvardžių ir daiktavardžių raidos kelius, jų indoeuropietiškas ištakas. Miguelis *V i l l a n u e v a S v e n s s o n a s* (Kaunas, Vilnius) domėjosi es. l. formanto *-sta* kilme. Jo manymu, ši forma reinterpretacijos būdu galėjusi kilti iš dezideratyvinės medijo lyties (3 sg.) **m̥-h₁s-tó(i)* (lie. *m̥r̥šta*).

Po diskusijų K. Būgos auditorijoje pokalbiai ir tolesni svarstymai tęsėsi Baltistikos ir bendrosios kalbotyros katedroje, vėliau – Vilniaus kavinėse, o šeštadienį konferencijos dalyviai, vadovaujami B. Stundzios, lankydami Varnikų botaniniame-zoologiniame draustinyje ir Trakuose, bendravo toliau. K. Būgos konferencijos tezės išspausdintos atskira knygele*, kurioje dar yra ir profesoriaus Aleksandro *A n i k i n o* (Novosibirskas) pranešimo (apie sl. **gruzd-* ir bl. **gr(a)uzd-* paraleles) tezės. K. Būgos konferencijos pranešimų pagrindu parengti straipsniai spausdinami „Baltisticos“ žurnale.

Jurgis Pakerys, Daiva Sinkevičiūtė

* Žr. Tarptautinė Kazimiero Būgos konferencija: etimologija ir onomastika, 2006 m. rugsėjo 15–16 d., red. B. Kabašinskaitė ir D. Sinkevičiūtė, Vilnius, 2006, 39 p.

KAZIMIERAS KUZAVINIS
(1927 05 15–2006 06 04)

2006 m. birželio 4 d. gimtojo Mitošiūnų kaimo kapinaitėse pagerbęs jau ten seniai ramybę suradusius tėvus, pakeliui į Surdegio bažnytelę autoavarijoje žuvo žymus lietuvių filologas Kazimieras Kuzavinis.

Velionis gimė 1927 m. gegužės 15 d. jau minėtuose Mitošiūnuose (Anykščių r.). Mokėsi Kupiškio gimnazijoje. Kiek siekia jo bendraklasių atmintis, Kuzavinis visada jų klasėse buvo geriausias mokinys. O šioje klasėje netrūko įvairiais talentais pasižymėjusių vaikinių. Kuzavinio bendraklasiai buvo poetas Vytautas Rudokas, dailininkas keramikas Algimantas Laucius, žymiausias mūsų leksikografas anglistas Bronislovas Piesarskas, daugybės knygų ir knygelių autorius, filologas ir aktorius Petras Pečiūra ir kt.

1947 m. sidabro medaliu baigęs gimnaziją, Kuzavinis įstojo į Vilniaus universitetą. Iš pradžių studijavo lietuvių kalbą ir literatūrą, tačiau netrukus perėjo į klasikinės filologijos specialybę. Čia jo kurso draugas buvo būsimasis akademikas Vytautas Mažiulis. Kartu

su Jonu Kazlausku, Kazimieru Eigminu, Irena Jašinskaite ir šių eilučių autorium Kuzavinis išklaušė ir docento Ričardo Mirono tada su ypatingu pakilimu dėstyta sanskrito fakultatyvą. Kaip būsimajam klasikui, jam ypač svarbios buvo profesoriaus Merklio Račkausko, docento Jono Dumčiaus, docento Leono Valkūno paskaitos.

1952 m. sėkmingai baigęs universitetą, Kuzavinis kurį laiką darbavosi Vilniaus vidurinėse mokyklose. Klaipėdos universiteto profesorė Audronė Kaukienė prisimena įdomias Kuzavinio pamokas Vilniaus Salomėjos Nėries gimnazijoje.

Nuo 1954 m. iki 2000 m. Kuzavinis dėstė Vilniaus pedagoginiame universitete. Dėstyti jam teko lietuvių kalbos istorinės gramatikos, baltų filologijos, akcentologijos kursus, lotynų, graikų kalbas. Buvę mokiniai jį prisimena kaip puikų dėstytoją, niekada nepavargstantį egzaminatorių. 1978 m. Kuzaviniui buvo suteiktas docento vardas. 1979–1985 m. jis ėjo ir Lietuvių kalbos ir literatūros fakulteto prodekanu pareigas.

1956 m. išleidžiama Kuzavinio išversta Antoine'o Meillet'o knyga „Lyginamasis metodas istorinėje kalbotyroje“ („La méthode comparative en linguistique historique“), išleidžiama kartu su Boriso Gornungo pratarne rusiškajam 1954 m. leidimui. Pratarinė jau be „genialijų“ draugo Stalino citatų, su prisiminimu, kiek daug rusų kalbotyra nukentėjo nuo ketvirtį amžiaus trukusio akademiko Nikolajaus Marro „naujojo mokymo“. Ši Kuzavinio išversta knyga buvo pirmasis rimtas istorinės indoeuropeistikos veikalas, paskelbtas lietuvių kalba. Ji pasirodė kaip tik tuo metu, kai ilgai niekinta lyginamoji istorinė kalbotyra sugrįžo į mūsų aukštųjų mokyklų auditorijas.

1964 m. pasirodo originali Kuzavinio knygelė „Prūsų kalba“. Apie šį leidinį taip pat galima pasakyti „pirmasis“. Juk iš tikrųjų tai buvo pirmasis atskira knygele paskelbtas dar-

bas apie senąją prūsų kalbą. Ši knygelė mūsų studentams tuo metu iš dalies atstojo ir baltų filologijos įvadą. Beje, autorius dėl šio savo darbo turėjo nemalonumų – išleista be Glav-lito žinios.

1971 m. paskelbiamas pats populiariausias Kuzavinio darbas – tai jo su Broniu Savukynu parengtas ir pastarojo sudarytame straipsnių rinkinyje „Vardai ir žodžiai“ paskelbtas „Lietuvių vardų etimologinis žodynas“. 2005 m. gražia atskira knyga išleistas jau ketvirtas šio veikalo leidimas „Lietuvių vardų kilmės žodynas“.

Drauge su kitais autoriais Kuzavinis parašė „Lietuvių kalbos vadovėlių“ specialiosioms vidurinėms mokykloms (1982, II leid. 1993). Paskelbė daug straipsnių lietuvių kalbos kultūros, ypač kirčiavimo klausimais. Taisyklingam kirčiavimui mokyti jis sukūrė ir savitą sistemą¹. Aštuntajam tarptautiniam baltistų kongresui Kuzavinis su Aleksu Girdeiniu pateikė bendrą pranešimą „Kelios mintys dėl baltų vardažodžio kirčiavimo paradigmu ir jų raidos“².

Domino Kuzavinį etimologija. Pirmiausia, žinoma, čia minėtinas dar 1964 m. paskelbtas Lietuvos vardo kilmės aiškinimas (*Lietuvà* : *Lietàuka* < **Lietavà*, upelis Jonavos r.)³. Tai turbūt daugiausia šalininkų šiuo metu turintis Lietuvos vardo aiškinimas. Įdomūs jo ir žodžių *Aistà*, *Sèla*, *alùs* ir kt. aiškinimai⁴.

¹ K. K u z a v i n i s, Pagrindinės kirčiavimo ypatybės ir jų mokymo taisyklės sąlyginio kirčio atitraukimo plote, – Kirčiavimo mokymas aštuonmetėje mokykloje, Vilnius, 1965, 61–77; Svarbiausias kirčio šokinėjimo dėsnis, – Kalbos kultūra, 1967, Nr. 13, 74–87.

² VIII tarptautinio baltistų kongreso „Baltų kalbos XVI ir XVII amžiuje“ pranešimų tezės, Vilnius, 1997, 76–78.

³ K. K u z a v i n i s, Lietuvos vardo kilmė, – Kalbotyra, 1964, X, 5–16.

⁴ K. K u z a v i n i s, Etymologica, – Baltistica, 1966, I (2), 177–184; Dėl kai kurių žodžių kilmės, – Baltistica, 1967, III (1), 97–104.

Kuzavinis ypač daug pasidarbavo kaip lotynistas. Kartu su savo buvusiais mokytojais jis paskelbė kelis specialiai lietuvių mokykloms pritaikytus lotynų kalbos vadovėlius. Du kartus (1955 ir 1958 m.) išleistas Kuzavinio redaguotas verstinis A. Malinino „Lotynų-lietuvių kalbų žodynas“ („Латинско-русский словарь“, 1952). 1996 m. pasirodė kapitalinis Kuzavinio parengtas veikalas –

„Lotynų-lietuvių kalbų žodynas“. Autorius buvo bebaigiąs ir antrąjį papildytą žodyno leidimą. Negalima pamiršti ir kalbininko rūpestingai sudarytos knygos „Lotyniški posakiai ir sparnuoti žodžiai“ (2005).

Amžinam poilsiui Kazimieras Kuzavinis liko prie tėvų kukliose Mitošiūnų kaimo kapinaitėse.

Algirdas Sabaliauskas